

Martin Macháček / Kvintesence „H“ Jana Mikuláška

S osobností Jana Mikuláška jsem měl možnost seznámit se při jeho působení v Divadle Husa na provázku, při přípravě *Hamleta*, kde jsem svou skromnou maličkostí asistenta nahradil „vyškrtaný šašourský element“ Yoricka. Tato subjektivní impresce, klauniáda slov, se pokusí o zvizualizování režijní metody a podivnosti, obsahující i obestírající tuto inscenaci. Samotný Mikulášek pak může být charakterizován jako hravý živel současné české divadelní režie, melan-

cholický a zároveň bizarně se šklebící básník obrazu i zvuku či někdo s touhou na jeviště dosazovat dostatek bláznivých veličin. Nad každou jeho inscenací se rozpíná svébytná signatura. O co osobitější podpis se nad jevištěm klikatí, tím jsou inscenace podivnějšími okolnostmi vystavovány absurdním paradoxům. Mezi ně řadím i fakt, že k velké škodě českého divadla byly provokativní a fascinující režijní počiny jako kupř. ostravská *Heda Gablerová* či zlínský *Charlie ve světlech moderní doby* staženy z repertoárů „kvůli ekonomickým aspektům malé návštěvnosti“ a v současnosti jsou uváděny velmi ojediněle (např. *Hedu Gablerovou* zařadi-

Shakespearův *Hamlet* (2009) – zleva Robert Mikluš (Laertes), Ivana Hloužková (Gertruda) a Anežka Kubátová (Ofelie). Foto Martin Zeman.

la do programu dramaturgie festivalu Divadlo v Plzni a *Charlie* navštívil světla ramp pražského Vinohradského divadla).

Hamlet opouští dějinami zatíženou interpretaci božského, nedotknutelného díla a prochází výraznou redukcí některých dějových i tematických rovin. Z politického dramatu o moci a pomstě vytavuje Mikulášek thriller pomsty, rozpadu šlechtického rodu a aristokracie vůbec, destrukce „rodinného krbu“. *Hamleta*, zadaného filozofa nahrazuje filozofem současnosti – rebelantem, stylizovaným do pubertálního floutka, jehož vzhled evokuje outfit postavy tak rozervané, jako byl např. frontman postpunkových Joy division Ian Curtis. Struktura brněnského *Hamleta* může být klíčem k Mikuláškově práci s postavami jako podivnými figurkami, prostorem jako trojrozměrným rámem obrazu a situacemi jako okénky černohumorné, animované grotesky. Možným předobrazem pro výklad brněnského *Hamleta* je obskurní rodinka, na kterou pak Mikulášek v inscenaci přímo odkazuje hudebním motivem. Addamsovi, skupina hororových, zato roztomilých postaviček, by na elsinorském dvoře způsobila jistě větší rozruch než ansámbl herců s uvedením *Gonzagova zavraždění*. Legendy hororových příběhů, tedy dánští králové, se pozvolna rozpadly v hlínu jako špatně uhnětené bábovičky vystavené chladným vlnám Severního moře. Hlína. Nakolik je disku-

tovaná paralela s inscenací *Hamleta* německého režiséra Thomase Ostermeiera, který ji umisťuje na obrovskou plochu pokrytou zeminou a průběh také otevírá pohřbem starého krále *Hamleta*, intertextuální hříčkou pro zasvěcené, provokací či citací ba loupeží, vytušit nedovedu. Tento vizuální odkaz však neberu jako samoučelnou připomínku či plagiát „nějakého“ Ostermeiera, nýbrž jako plnohodnotný komponent celku. Barva hlíny totiž prorůstá celkovou mrtvolností *Hamleta*, hrobkou, scénou i kostýmy. Minimalistická, precizní a jednotná barevnost, jindy zase halucinogenní i imaginativní. Plynule a čistě mezi sebou přepínají jako výjevy v křišťálové kouli, pohlazením sametového hadříku tvůrčího souznění Jana Mikuláška a scénografa Marka Cipina. Podobné tvůrčí naladění nacházím mezi Janem–režisérem a Honzou–skladatelem. Sám sobě melodií. Vizionářské obrazy, v nichž tragikomické, ostře stylizované postavy, tonou v roztočivých světech. Na první pohled jaksi fádni a nelogické, po podrobnějším prozkoumání však plastické a hluboké, nepovrchní a esteticky opojné.

Je to paradox na druhou, že obec recenzentů zastoupená konkrétně *Divadelními novinami* neví, jak s takto výjimečnou osobností nakládat. *DN* 3/2009 označují Jana Mikuláška jako osobnost měsíce, dokonce jej nominují za režii *Hamleta* na Cenu Sazky a *Divadelních novin* 2007/2008 a nako-

nec DN 16/2009 označují tutéž inscenaci za propadák měsíce. Na druhou stranu v historii plzeňského festivalu Divadlo se málokdy podařilo, aby českému režisérovi uvedli víc jak jednu inscenaci v ročníku. Povedlo se to čtyřem lidem. Byli to Lébl, Pitínský, Dočekal a Mikulášek...

Martin Macháček (1985) – bakalářské studium oboru teorie a dějiny divadla na FF MU v Brně, spolupracovník *RozRazil online*. Odborné zaměření: současná česká režie a autorské divadlo.

Peter Páluš / Smells Like Theatre Spirit

Divadlo, které mám rád, je inteligentní a hravé. A divadlo, které vytváří Jan Mikulášek splňuje obojí. Ve vzpomínkách se mi vynořují některé výjevy z jeho starších inscenací. Obrovská noha židle trůnu, která se sesouvá z výšky jeviště, aby rozdrtila Caligulu, jehož zabíjí jeho vlastní moc (*Caligula*); obraz dokonale české byrokracie z *Herkula*; gigantický žralok plující v pozadí vladařských scén z *Královny Margot* či jevištní ztvárnění slavné „koupací scény“ ve fontáně z Felliniho *Sladkého života*, kterou Mikulášek pojal jako cachtání se hlavních představitelů v dětském bazénku. Ale také si dobře vzpomí-

nám na olomouckého *Merlina* (a na toho si vzpomínám opravdu dobře, viděl jsem ho čtyřikrát), který do tehdejší hanácké šedi vstřelil jako blesk z jasného nebe – a byl za to také olomouckým obecenstvem a vedením Moravského divadla „odměněn“ brzkým stažením z repertoáru.

Z Mikuláškových inscenací mám ale přece jen nejraději poměrně čerstvou *Hedu Gablerovou*. Pokud začíná Ibsen jevištním provedením písně od Kurta Cobaina (tedy ne, že by se to stávalo nějak často), zpozorním. A ztvárnění Hediny sebevraždy, kdy hlavní hrdinka, zády k divákům, pomalu kráčí po obrovském klavíru, strhává na sebe závěsy ze zdi, aby se následně do naprostého ticha a celé té esteticky dokonale vytvořené nádhery ozvalo křaplavé Cobainovo All Apologies... Vzato do důsledků a domyšleno do všech kontextů – jeden z nejlepších závěrů, jaké jsem kdy na divadle viděl.

A přitom nikdy nemám pocit, že by šel Mikulášek proti původnímu textu, že by jeho inscenace byly ve špatném slova smyslu „režisérské“. Současné české divadlo má pouze nemnoho tvůrců, kteří se dokáží dostat zvolené látce takovýmto způsobem pod kůži. Jistě, jeho jevištní obrazy jsou možná opulentní (co by byl Jan Mikulášek bez Marka Cpina?), ale nikdy nepřekračují rámec interpretace, nikdy na sebe nestrhávají zbytečnou pozornost na úkor výkladu textu a myšlenky inscenace.